

William Jones i la recerca de l'indoeuropeu perdut

És prou sabut que la ciència de la lingüística va fer un pas de gegant a finals de segle XVIII, quan l'anglès William Jones, després d'haver estudiat el sànscrit i d'haver-lo comparat al llatí i al grec, va concloure que les afinitats entre aquestes llengües eren tan fortes «que cap filòleg no podria examinar-les totes tres sense concloure que van sorgir d'una font comuna, la qual, potser, ja no existeix». No va ser ell, però, sinó l'egiptòleg Thomas Young que, el 1813, va utilitzar per primera vegada el terme de *llengües indoeuropees* per qualificar aquesta gran família lingüística. Abans de Williams Jones, però, d'altres investigadors, potser més intuïtius que rigorosos, havien emès hipòtesis força similars, sense arribar a ser prou convincents en la seva demostració. Per exemple, a l'inici del segle XVII, el neerlandès Marcus Zuerius van Boxhorn, després d'haver comparat el neerlandès i el persa havia publicat alguns estudis sobre una llengua primigènia que havia anomenat *scític*.

L'indoeuropeu haurà estat una mare molt fèrtil, ja que un miler de les llengües parlades avui en són filles o, més aviat, nêtes, besnêtes i rebesnêtes. Les quals llengües són parlades si fa no fa per tres mil milions de persones. Així doncs, entre moltes d'altres, el català, l'hindi, el suec, el persa, el búlgar, l'armeni, el gal·lès, el grec, l'alemany, el turc, el nepalès, el lituà i el bengalí són encosinades, encara que en molts casos sigui un encosinament molt poc perceptible a primera oïda. És clar que una vegada llistats tots els membres d'aquesta família, el

pas següent deu ser d'intentar trobar on i quan va néixer aquesta mare de tantes llengües. I aquí, és clar, comencen moltes controvèrsies, ja que les ciències convocades per dur a terme aquesta investigació –lingüística, paleolingüística, paleografia, ar-

queologia, etcètera– només poden donar cadascuna respostes molt parcel·lades.

La teoria dominant actualment, que William Jones no havia arribat a sospitar, diu que l'indoeuropeu original devia ser parlat a les estepes de la Rússia meridional per un poble nòmada i guerrer que va començar a expandir-se fa uns quatre mil anys. Un dels mètodes emprats per arribar a aquesta hipòtesi és la comparació de paraules: sembla que en moltes llengües hi hagi una certa relació pel que fa al vocabulari de la roda i dels carros. Com que els exemplars més

antics de roda tenen uns cinc mil·lennis, i que la cosa precedeix el nom, es pot deduir que la llengua única va començar a diversificar-se després de l'invent d'aquests estris tan útils.

Ara bé, la revista *Science* ha publicat fa poc una altra hipòtesi, que discrepa pel que fa a algunes preguntes fonamentals: on?, quan?, qui?, com? Uns investigadors de la Universitat d'Auckland, a Nova Zelanda, defensen que l'indoeuropeu va néixer a Anatòlia (l'actual Turquia) fa vuit o nou mil anys i que el poble que la parlava era bàsicament agricultor. Per arribar a aquesta conclusió aquests lingüistes han aplicat a paraules emparentades d'un

grup substancial de llengües indoeuropees un algoritme específic que permetria remuntar fins al tronc comú, el qual tronc se situaria entre la Mediterrània i la

mar Negra. Evidentment,

el debat ha començat entre partidaris de l'una i l'altra hipòtesi. Debats educats però sovint contundents com escau a gent amb rigor i metodologia. La

mare de tantes llengües, com totes les mares, sempre tindrà un punt de misteri, i deu ser per això que alguns dels seus fills se'n disputaran l'herència *in aeternum*.

PEP DUIXANS

FILÒSOF DE BUTXACA ANDREU MAS amas@presencia.cat

«Fins i tot en el tron més alt, un s'asseu sobre les seves pròpies natges.» Michel Eyquem de Montaigne (1533-1592). Escriptor

Al rei espanyol el persegueix encara la controvertida cacera d'elefants. L'influent diari francès *Le Monde* va respondre a la carta del monarca on defensava la unitat d'Espanya assegurant que era una maniobra política per netejar la seva imatge a l'Estat i al món després del desafortunat incident animal que tant la va malmetre. De moment, per més que s'hi esmerci sembla que no fa net...